

Tannhäuser i Bayreuth - trollerinummer i högre skolan

Bayreuther Festspiele 2021

Festspielhaus, Bayreuth, 5 augusti 2021

Richard Wagner: Tannhäuser und der Sängerkrieg auf Wartburg

Uvertyren är en road-movie med några aparta individer i en begagnad Citroën. Vid ratten en ung målmedveten kvinna i catsuit (Venus). Passagerare är Oskar (**Manni Laudenbach**) som "klivit ur" Günther Grass roman *Blecktrumman* och drag-artisten **Le Gateau Chocolat** som spelar sig själv (på scen av **Kyle Patrick**). Två statistroller således. Samt Ronald MacDonald (Tannhäuser).

Efter att ha stoppats i en vägspärr, testats negativt mot covid och husbilen försetts med dekalen "Frisch", lämnar dessa anarko-punkare civilisationen bakom sig för att ha kul, ta springnota från Burger King och slanga bensin - med ödesdigra konsekvenser.

Humoristisk och infallsrik men utan att det för den skull känns malplacerat eller omotiverat. Så kan upptakten till **Wagners** i vanliga fall allt annat än ironiska *Tannhäuser* sammanfattas i **Tobias Kratzers** uppsättning, i sommar för andra gången sedan premiären 2019.

Tobias Kratzer (f. 1980) tar alltid till nya grepp. På Värmlandsoperan skapade den tyske regissören under tre kvällar en trilogi av Rossinis *Barberare*, Mozarts *Figaro* och Beethovens *Fidelio* (2014). Senast satte han upp en operett med citattecknen i titeln, "*Zigeuner*"baron på Komische Oper (tidigare recenserad i CAPRICCIO) och tidigare bl.a. Meyerbeers *Afrikanskan - Vasco da Gama* som "interstellärt drama om kolonialism" på Frankfurtoperan.

Interstellär är väl också berättelsen om den medeltida minnesångaren Tannhäuser hos Wagner. Poeten och symbolisten **Charles Baudelaire** såg i verket ett slagfält mellan två mänskliga principer - himmel och helvete, Satan och Gud, förkroppsligat i titelrollens vankelmodiga dragning mellan två magnetfält: omoraliska Venus och oskuldsfulla Elisabeth.

Wagner gjorde först en Dresden-version och sedan ett mer raffinerat partitur för Paris där premiären blev ett fiasko. I Dresden hade Wagner radikaliserats och kom att stifta bekantskap med anarkister som t.ex. **Michail Bakunin**. Det politiska draget är också något som Kratzer tagit fasta på i uppsättningen. Mer Bakunin än Baudelaire, om man säger så. För att förstärka skeendet lyckas föreställningen med att sömlöst integrera tre operor i operan: det som sker på scenen, film i realtid (ofta backstage) samt förinspelade filminslag (videodesign: **Manuel Braun**).

En viktig impuls för Wagner kom under en resa till Dresden (från Paris) där han föll i andäktig beundran inför slottet Wartburg, plats för operans sångarstrid. Kratzer likställer Wartburg med Festspielhaus och andra akten äger också fysiskt rum inne i huset med en gråsvart scendekor à la **Wolfgang Wagners** Werkstadt Bayreuth. Mot slutet utbryter kaos - inspicienten anropar chefen **Katharina Wagner** som tillkallar polis vilka säkrar scenen med dragna pistoler och för bort ex-clownen Tannhäuser i handbojor. Innan ridån går ned står Le Gateau Chocolat ensam kvar och viftar frenetiskt med en pride-vimpel.

Lise Davidsens Elisabeth är föreställningens klarast lysande stjärna. Hennes mörkt färgade sopran är fullödig, med perfekt röstkontroll och utsökta

pianissimi. **Stephen Gould** sjunger med öppna spjäll i Tannhäusers ytterst krävande parti. Den vokala tolkningen är helt fri från later, medan hans talang som skådespelare är något begränsad. **Ekaterina Gubanovas** ilsket upproriska Venus har ett rejält tryck i stämman och dessutom en fantastisk mimik, medan **Markus Eiche** har en gripande svärta i sin baryton men inte får till de vokala linjerna i Wolframs legatospunna parti. Lantgrevens män är ett enhetligt lagbygge med **Günther Groissböcks** kärnfulla bas i spetsen.

Efter **Valerij Gergijevs** Bayreuth-debut 2019 infinner sig misstanken att det var ett uppdrag maestron skulle checka av mellan alla andra på sitt redan imponerande cv. När Team Venus nu stormar in i byggnaden passerar de ett foto på Gergiev där någon klottrat "Kommt etwas später"...

Ledningen hade därför tagit det säkra före det osäkra och återinkallat **Axel Kober** som dirigerade förra *Tannhäuser*-uppsättningen. Kober gör en gedigen om än inte fullt ut sensationell tolkning. Men få dirigenter har som han en så djup kunskap om partituret och den utsökt klingande orkestern är lyhörd in i minsta detalj.

Tredje och sista akten - som är allt annat än komisk - präglas av desperation och nederlag och utspelas på ett skrotupplag. I Tannhäusers ryggsäck finns operans klaverutdrag som han under Romberättelsens klimax ursinnigt river sönder samtidigt som Wolfram försöker bringa nån sorts ordning bland de lösryckta notbladen. Tannhäuser, den radikale konstnären, vs vårdaren av ett arv, Wolfram. "*Passionen att förstöra är också en kreativ passion*", yttrade Bakunin. Själv blev Wagner aldrig nöjd med *Tannhäuser*. Ofta citerat är hans uttalande i slutet av sitt liv: "*Jag är skyldig världen ännu en Tannhäuser*".

Slutintryck: med ett skickligt trollerinumner genomgår Wagners allvarliga Sturm und Drang-opera hos Tobias Kratzer förvandlingen från komedi och nästan buskis för att alla detaljer till sist utmynnar i en fängslande tragedi

Torbjörn Eriksson

Festspielhaus, Bayreuth, 5 augusti 2021

Richard Wagner: Tannhäuser und der Sängerkrieg auf Wartburg

Regi: Tobias Kratzer

Scenografi och kostym: Rainer Sellmaier

Video: Manuel Braun

Ljus: Reinhard Traub

Dirigent: Axel Kober

Festspielchor & Festspielorchester

Medverkande: Günther Groissböck, Stephen Gould, Markus Eiche, Magnus Vigilius, Ólafur Sigurdarson, Jorge Rodríguez-Norton, Wilhelm Schwinghammer, Lise Davidsen, Ekaterina Gubanova, Katharina Konradi, Cornelia Heil, Ekaterina Gubanova, Laura Margaret Smith, Karolin Zeinert, Kyle Patrick (Le Gateau Chocolat), Manni Laudenbach (Oskar)